

Obadja

Inleiding op Obadja

Obadja is het kleinste bijbelboek van het Oude Testament. Het past op één A4tje. We lezen het in drie gedeelten in zijn geheel.

Waarom zou dat boek bewaard zijn? Is het de moeite waard om het ook nu nog te horen en er in deze viering aandacht aan te besteden? Een boek dat over het volk Edom, de nakomelingen van Esau, de aanstaande vernietiging verkondigt, is dat de moeite waard?

De Nieuwe Bijbelvertaling geeft zoals bij alle bijbelboeken, een korte inleiding. De laatste zinnen hiervan zijn: Omdat Edom werkeloos toekeek toen Juda werd veroverd en verwoest, zal het door God zwaar gestraft worden. De profetie is vermoedelijk bedoeld geweest als troost en bemoediging voor de Judese hoorders. Wij kijken er op een andere manier naar; laten we lezen wat er staat. Een boek als OBADJA is niet bewaard om vooroordelen over een ander volk te bevestigen en de hoorder een goed, maar vals, gevoel te geven.

De profeet Obadja richt zich tot het broedervolk Edom. Ezau was de stamvader van de Edomieten, zoals Jacob dat van de Israëlieten was. Tweelingbroedervolken dus.

Het eerste deel beschrijft het beeld van de ondergang die Edom tegemoet gaat. In de tweede lezing komt aan de orde waardoor die komende ondergang veroorzaakt wordt. Het klinkt als een soort 10 geboden die Edom heeft overtreden. Jij zult niet....., jij zult niet.....

De derde lezing gaat over de tijd waarop recht zal worden gedaan; de Dag van de Ene. Want op die dag zal recht worden gedaan en zal ieder loon naar werken krijgen.

Of dit boek ook voor ons van betekenis is komt in de overweging aan de orde. Wie zijn onze broeders en zusters?

Overweging

Waarom dreigt voor Edom/Esau de ondergang? Dit zegt Obadja: “Vanwege het geweld aan je broeder Jacob! “ en omdat je bleef toekijken, omdat je je hebt verheugd over de ondergang van je broeder, omdat je een grote mond hebt opgezet, omdat je je met plundering van hun bezit hebt verrijkt, omdat je hebt verhinderd dat wie wilden vluchten konden ontsnappen, en je hen aan de dood hebt uitgeleverd. Dat, zegt Obadja, heeft Edom het volk aangedaan, dat voor hen een broedervolk is!

Daarom is de vraag die wij ons bij OBADJA kunnen stellen: Wie is ons broedervolk, ofwel wie is onze zuster en onze broeder? Wie moeten wij in nood verdedigen, bescherming bieden?

In deze tijd van herdenking dat 70 jaar geleden Auschwitz is bevrijd: Hebben wij als volk van Nederland niet net zo gehandeld bij het nazigeweld tegen de Joden, dat ook voor ons geldt: je bleef toekijken, je hebt je verheugd over de ondergang van je broeder, je hebt een grote mond opgezet, je hebt je met plundering verrijkt, je hebt verhinderd dat wie wilden vluchten konden ontsnappen, en je hebt hen aan de dood uitgeleverd. Het antwoord is duidelijk: ja! Dat verwijt treft ook ons. Gelukkig treft het niet iedereen; er was ook een deel van het Nederlandse volk waarop dit niet van toepassing was. Maar deze geschiedenis maakt glashelder dat de vraag: Wie is ons broedervolk, wie is onze zuster en onze broeder, wie moeten wij in nood verdedigen en bescherming bieden, ook voor ons nu een belangrijke vraag is. En een vraag voor ieder van ons, individueel, want niemand kan zich verschuilen voor zijn eigen verantwoordelijkheid, is hoe handelen wij naar onze zuster en broeder?

De Nederlandse wet gaat uit van het Nederlandschap. Nederlander ben je door geboorte, maar ook door toelating, ongeacht andere kenmerken en afkomst. Je hoeft dus niet door geboorte uit blanke, Nederlandse ouders tot ons volk te behoren. Je hoeft, wat mij betreft, ook geen volkslied te

kunnen zingen of zo. Er zijn heel veel Nederlanders met een kleur als zwarte Piet. Er zijn heel veel Nederlanders die niet in Nederland zijn geboren.

Slechts op basis van een goede bevolkingsadministratie is duidelijk, wie Nederlander is.

Maar veel mensen beoordelen de nationaliteit op het eigen gevoel. En dan wordt de vraag behoort deze of gene tot ons volk heel anders beantwoord. Dan worden Nederlanders ingedeeld op grond van hun afkomst, van hun uiterlijke kenmerken, hun tongval, huidskleur e.d. Dan zijn Nederlanders blank, met blanke ouders en blanke grootouders en blanke overgrootouders. Dan worden mensen beoordeeld op hun afkomst en uiterlijk. Zo sluiten we iedereen uit waar we een vlekje aan zien. Dan ontstaat discriminatie, dan lopen gevoel en de wet uiteen. Als we spreken over ons volk, over wie Nederlander is en wie niet, is het goed dat we ons bewust zijn dat er slechts een administratieve grens is. Er is geen enkel ander natuurlijk kenmerk.

Wie is onze zuster, broeder, naaste en wie niet? Het antwoord daarop van Jezus was eenvoudig: ieder mens die de wil doet van mijn Vader in de hemelen. (Mt 12:50) Ieder die daar tegen in gaat, sluit zichzelf buiten de gemeenschap, zelfs al ben je in biologische zin zuster of broeder. Of je tot eenzelfde volk behoort is hierin absoluut niet belangrijk.

Gelukkig heeft vorig jaar een Europese rechter duidelijk uitgesproken dat in Nederland ook een vreemdeling zonder verblijfsvergunning recht heeft op bed, bad en brood. Hier mag de Nederlandse wet dus geen verschil maken tussen Nederlanders en vreemdelingen. Nu moet de staat deze regel nog ruimhartig toe gaan passen.

Uit dit voorbeeld blijkt wel dat de rechtsregels van een land ook de grenzen van wat rechtvaardig is kunnen overtreden. Een parlement en een regering kunnen onrecht zelfs in de wet vastleggen. Daarom is het goed als wetten aan de grondwet en verdragen kunnen worden getoetst.

Want dat er recht gedaan moet worden aan hoe iemand handelt, dat is een zeer fundamenteel principe. Daarop is ook de wetgeving en het bestuur van ons land gebouwd. Daarop is ook in Obadja het komende oordeel over Edom gegrondvest. Dat principe is verwoord in vers 15:

zoals jij hebt gedaan zal worden gedaan aan jou,
wat jij hebt volvoerd zal op je eigen hoofd terugkeren.

Het is het principe van de wederkerigheid, van vereffening. Wie zich iets toe eigent, zal het teruggeven. Wie een ander een last oplegt, zal een last voor die ander dragen. De maat waar je iemand mee meet, zal gebruikt worden om jou te meten. Simpel, maar ook wel duidelijk verwoord als oog om oog en tand om tand. Want het bepalen van een evenwichtige vereffening van een daad is een grondslag van het recht.

Dit principe geldt ook in onze samenleving, maar het principe is niet volmaakt toe te passen. Want voor concrete objecten kun je het principe zo voor ogen stellen: Wie een fiets steelt van een ander, moet dit goed maken door tenminste een gelijkwaardige fiets terug te geven. Maar voor al die daden die niet zo concreet en eenvoudig zijn, is het niet zo makkelijk toe te passen. Stel een handelaar betaalt een boerengezin te weinig voor zijn oogst. De boer en zijn gezin lijden honger. Hun jonge kind verzwakt en sterft. Welke schuld treft de handelaar? En hoe kan deze schuld worden vereffend?

In het kader van deze viering kan ik deze vraag alleen maar stellen, maar niet beantwoorden. Een vraag die met dit principe samenhangt is, dat niet alleen een ander schade kan lijden, maar ook de aarde, als bij voorbeeld het milieu schade oploopt. Hoe wordt de vervuiling van de zee vereffend? Is een bevredigende uitvoering van dit principe in een samenleving ooit mogelijk? Wellicht niet, maar dat is geen reden het principe niet te gebruiken.

Obadja legt deze vereffening in handen van God. En ook wij hopen op God als rechter, als het aardse recht onvolmaakt blijft. Die dag van recht noemt Obadja de dag van de Ene. Op de dag van de Ene zal

het gebeuren. Wanneer die dag zal zijn, weten we niet. Maar omdat er recht moet worden gedaan aan wie onrecht moest en moet en zal verduren, zal die dag komen.

En wij krijgen de spiegel voorgehouden van Edom en Israël, van Esau en Jacob: doe je zuster en broeder recht. En de vreemdeling, die ook jouw zuster of broeder is. Blijf niet toekijken bij het leed dat je zuster of broeder overkomt, verheug je niet over de ondergang van je broeder, rechtvaardig niet wat haar of hem overkomt en veroordeel niet, verrijk je niet door hun bezit, geef wie wil vluchten kans te ontsnappen, en lever je zuster, broeder, naaste en vreemdeling niet uit.

6 februari, Leo van Driel